

Det ble tid til utflukt og restaurantbesøk den siste dagen før avreise. Foto: Wubalem Kassahun.

En reiserapport fra Ethiopia 16.-23. august 2015:

Tannhelse uten grenser

Av tannlege Wubalem Kassahun

I 2013 fikk universitet i Addis Abeba (UiAA) tildelt utstyr fra det tidligere odontologiske fakultetsbygget ved universitetet i Bergen (UiB). Utstyr som uniter, OPG-maskiner, periapikale røngtenapparater, utstyr til sterilisering m.m.

For å få plassert all utstyret bestemte myndighetene i Etiopia seg for å bygge et nytt bygg på fakultetsområdet hvor det nye utstyret skulle monteres. På grunn av lokalt byråkrati og forsinkelser var det først sommeren 2015 at bygget stod ferdig. Det er et relativt stort bygg på tre etasjer og med generatorer i tilfelle strømmen skulle gå, noe som ikke er helt uvanlig i Etiopia. I det nye bygget finnes det et ferdighetscenter med fantomdokker, separate behandlingsrom til endodonti, kariologi, periodonti, kjeveortopedi, protetikk og oral kirurgi. Bygget har også bibliotek og klasserom.

I forbindelse med samarbeidet mellom UiB og UiAA ble det lagt vekt på at det ikke bare skal sendes utstyr og midler fra Bergen til Addis Abeba, men også utveksling av kunnskap dem imellom. I den forbindelse reiste forelesere fra Institutt for klinisk odontologi ved UiB, til UiAA for å undervise avgangskullet og utvide deres odontologiske horisont. Protetiker Harald Gjengedal og oralkirurg Cecilie Gjerde Gjengedal var først ute med sine forelesninger innenfor protetikk og oral kirurgi. De var i Addis Abeba i perioden 16. -23. august, 2015. Undertegnede (Wubalem Kassahun, utdannet tannlege ved UiB og opprinnelig fra Etiopia) var med dem gjennom hele oppholdet og har godt kjennskap til språket, kulturen og det lokale odontologiske miljøet.

Første dagen av besøket startet med omvisning på det nye odontologiske fakultetet. Etter omvisningen var Harald og Cecilie klare til å gå i gang

med forelesningene sine. Det var 20 studenter på avgangskullet og i motsetning til i Bergen så var det en nokså jevn kjønnsfordeling blant studentene. De startet først med en introduksjon om Bergen og studieforholdene ved IKO. De viste mange bilder fra det odontologiske fakultetet i Bergen og studentene fulgte imponert med. Det var tydelig at introduksjonen av det norske universitet gjorde inntrykk på studentene. Etter introduksjonen ble det holdt forelesning i undersøkelsesmetoder og protetikk- og kirurgikasjon ble presentert. De var godt illustrert med mange kliniske bilder.

I Etiopia har studentene 1,5 times lunsjpause hvor det er tradisjon å bli servert varm mat. Foreleserne ble derfor tatt med til en lokal restaurant og fikk smake på landets nasjonalrett. Etter lunsj fortsatte forelesningsrekken, og det var ikke vanskelig å legge merke til at studentene satte veldig stor pris på undervisningen; de fulgte ivrig med og noterte flittig underveis. Etter forelesningen fikk foreleserne en viss oversikt over studentenes kunnskapsnivå. Harald og Cecilie Gjengedal opplever at studentene er dyktige teoretisk, men mangler praktisk erfaring. Studentene

Cecilie Gjerde Gjengedal holder forelesning i oral kirurgi og studentene følger nøye med. Foto: Wubalem Kassahun

hadde hittil kun observert lærerne utføre protetisk arbeid og hadde enda ikke preparert til en krone på egen hånd. Derfor forandret Harald og Cecilie Gjengedal forelesningsplanen, og la om forelesningen for dag to til grunnleggende prepareringsteknikk med en mengde kliniske protetiske tips og grunnleggende kirurgi. Det var også lagt opp til undervisning av avtrykksmaterialer og avtrykksteknikk. Studentene satt som tente lys og var klare til å ta imot mer dyrebare kunnskaper. Studentene ble oppfordret til å stille spørsmål underveis. Til å begynne med var de tilbakeholdne, men det ble raskt en god dynamikk mellom forelesere og studenter. Dag tre gikk strømmen midt under forelesningen, og siden powerpointen da ikke fungerte måtte Harald ty til god gammeldags tavleundervisning med kritt og svamp, til strømmen kom igjen. Som takk for tre dager med undervisning mottok vi en felles gave fra glade og fornøyde studenter, og det ble satt av god tid til å ta bilder og utveksle klemmer. Det var et særlig følelsesladet øyeblikk for studentene denne dagen fordi det var den siste fel-

les undervisningsdagen før avsluttende eksamen i oktober.

Dagen før avreise ble brukt til å dra på besøk til den kirurgiske avdelingen på sykehuset i hovedstaden med et påfølgende møte på rektor Dr. Wondessens kontor. Deretter gikk turen til nasjonalmuseet der vi fikk omvisning gjennom Etiopias lange og rike historie. Vi fikk blant annet se skjelettet av Lucy, som sies å være verdens eldste menneskeskjelett som er funnet, og grunnen til at etiopere påstår at menneskeheten stammer fra Etiopia. Det ble tid til besøk på diverse suvenirbutikker der Harald Gjengedal blant annet kjøpte seg en håndlaget afrokam. Deretter var vi invitert til kaffebesøk hos min bestemor der vi ble servert etiopisk kaffe på tradisjonelt vis. Avslutningsvis dro vi ut på en restaurant med livemusikk og hvor de opptrådte med tradisjonell etiopisk folkedans.

Besøket i Etiopia var vellykket og gjorde sterkt inntrykk på Cecilie og Harald Gjengedal. Gjestfriheten, høfligheten og varmen de opplevde underveis var noe de sent vil glemme. Det var vanskelig å unngå å legge merke til fattigdommen og de mange utfordrin-

gene etiopere står ovenfor i hverdagen; og det er særlig etter en slik tur man lærer å sette pris på hvor godt man har det her hjemme i Norge.

Jeg sitter igjen med mye tanker og visjoner etter et slikt opphold, og det har gitt meg motivasjonen og inspirasjonen til å etablere en frivillig organisasjon som i dag heter «Tannhelse Uten Grenser». Dette er en organisasjon som består av et frivillig personell som ønsker å bedre oral helse i utviklingsland. De frivillige arbeiderne utfører gratis akuttbehandling, profylaktisk arbeid og undervisning i oral helse. Vi har i første omgang valgt å starte vårt arbeid i Etiopia, men har også visjoner om å utvide arbeidet til andre land i framtiden. Etiopia har cirka 100 millioner innbyggere og kun et par hundre autoriserte tannleger, behovet for behandling er derfor betydelig. Sommeren 2016 reiser vi til Etiopias hovedstad hvor vi skal utføre et pilotprosjekt. Vår ambisjon er å skrive om det også i Tidende.

Hvis du har spørsmål om organisasjonen, er du hjertelig velkommen til å besøke hjemmesiden www.tannhelseutengrenser.no eller ta kontakt med oss via post@tannhelseutengrenser.no.

Cecilie og Harald Gjengedal sammen med rektor ved det odontologiske fakultet ved UiAA, Dr. Wondwossen Fantaye og avdelingsleder for den oralkirurgiske avdelingen. Foto: Wubalem Kassahun